

| [Forside](#) | | [Indhold](#) | | [Forrige](#) | | [Næste](#) |**Den biologiske mangfoldighed i skove****3. Genressourcer – træer og buske**[3.1 Genbevaringsstrategi](#)[3.2 Anvendelse af frøkilder - strategiudvikling](#)

Biologisk mangfoldighed på det genetiske niveau kan for træer og buske sikres gennem en kombination af målrettet anvendelse af genressourcer og genbevaring. Gennem udbredt anvendelse af den hjemlige genpulje modvirkes en genetisk opblanding med ikke hjemligt, ringere materiale. Selv en hensigtsmæssig anvendelse kan dog ikke fuldstændig sikre den hjemlige genpulje. Derfor er der også behov for en genbevaringsstrategi.

3.1 Genbevaringsstrategien

Der er en lang tradition for at plante træer og buske i skove og det åbne landskab. Planteskoler, som forsyner skovsektoren og øvrige sektorer med planter, får frø fra mange forskellige kilder - både danske og udenlandske. Der er derved en risiko for senere genetisk sammenblanding, hvorved en del af genpuljen kan tabes.

De lokale bestande af en art er tilpasset kårerne på stedet. Stor arvelig variation indenfor en art udgør en "buffer" mod forandringer i miljøet. Uden arvelig variation er det vanskeligt at tilpasse sig nye vilkår. Både de grundlæggende økologiske rammebetingelser (f.eks. klima) og anvendelsen af træ ændrer sig med tiden, så der i fremtiden kan være behov for træer med denne tilpasningsevne.

Det var en del af baggrunden for, at Skov- og Naturstyrelsen i 1994, i forlængelse af naturskogsstrategien, udarbejdede *Strategi for bevaring af genetiske ressourcer hos træer og buske i Danmark*. Strategiens formål er at sikre den genetiske variation hos træ- og buskarter, der plantes i skove, bryn, læhegn, vildtplantninger og lignende.

Strategien omfatter ikke alene de oprindeligt hjemmehørende arter men også en række indførte træarter, som anvendes i skovbruget. I alt omfatter genbevaringsstrategien 75 arter; heraf 18 arter af løvtræer, 18 nåletræarter og 39 buskarter.

Den genetiske variation sikres først og fremmest ved at udvælge et antal eksisterende bevoksninger, som rummer egnede bestande af de ønskede arter, og bevare dem på stedet (in situ). I nogle tilfælde bevares genressourcen ved at tage frø fra en bestand og plante afkommet på en ny lokalitet (ex situ). For hver art skal der så vidt muligt udpeges et antal geografisk adskilte bevaringsbestande, så alle artens lokale racer er repræsenteret. I praksis vides der kun lidt om de hjemmehørende arters genetiske variation her i landet, så målet er at sikre 8-12 bestande, hvor de forekommer naturligt. Til genbevaring søges bevoksninger, som helst er på 150-500 individer, så den genetiske variation ikke tabes ved indavl. Den konkrete bevoksning skal endvidere være isoleret fra andre bevoksninger af samme art, så den ikke udsættes for "genetisk forurening" i form af pollen og frø. Genbevarings-bevoksninger skal drives og forynges på en sådan måde, at den eksisterende genetiske variation fortsat udvikles i samspil med kårerne.

Hovedparten af bevoksningerne til in situ bevaring vil blive udpeget inden for

statsskovene, først og fremmest i de eksisterende naturskove. Skønsvist skal der udpeges omkring 1.500 hektar til genbevaring in situ. En mindre del forventes at blive udpeget i private skove ved frivillige aftaler, eventuelt med økonomisk kompensation til ejerne for at overholde særlige driftsforskrifter. Ex situ genbevaring, som især bruges til de indførte nåletræarter, forventes at omfatte ca. 300 hektar. Halvdelen vil blive udpeget blandt nuværende kårede bevoksninger og frøavlsbevoksninger. Resten forventes anlagt som led i fremavl på Statsskovenes Planteavlsstation.

Der er frem til 2000 fokuseret på at gennemføre genbevaringsstrategien indenfor statsskovene. 23 statsskovdistrikter er gennemgået og godt 200 bevoksninger er besigtiget, primært i naturskov. I løbet af vinteren 2000/2001 vil der blive fremlagt et forslag til udpegning af de første 60-80 arealer til genbevaring. Herefter skal arealernes afgrænsning, beskyttelseszoner og driftsforskrifter fastlægges. Næste fase er genbevaring på de ikke-statslige arealer.

Genbevaringsstrategien blev i 1994 planlagt gennemført i løbet af 10 år. Indsatsen og de foreløbige resultater forventes evalueret inden udløbet af denne periode.

3.2 Anvendelse af frøkilder af træer og buske - strategiudvikling

I Danmark plantes årligt 60–80 mio. træer og buske i skovene, det åbne land og byerne.

Det plantemateriale der findes og anvendes har en forskelligartet baggrund. For skovtræarterne er der et godt kendskab til de anvendte frøkilder – og der er en regulering af handel med frø- og plantematerialet. For landskabsarterne, som er træer og buske, der ikke dyrkes med vedproduktion som det primære formål (f.eks. træer og buske i skovbryn, læhegn og vildtplantninger), er kendskabet mere begrænset, og der er ikke en tilsvarende regulering af handelen. For flere af de hjemlige buskarter findes i dag ikke danske frøkilder med genetisk bredde. Med øget brug af naturlig foryngelse er det væsentligt, at det genetiske udgangsmateriale er velegnet.

For skovtræarterne er der op gennem 90'erne lagt en særlig indsats i fremavl. Skov- og Naturstyrelsen, Statsskovenes Planteavlsstation har anlagt en række frøkilder, der fremover forventes at bidrage væsentligt til frøforsyning af skovtræarterne. Frøkilderne er opbygget så resultaterne fra skovtræforædlingen kan bringes ud i praktisk anvendelse samtidig med at den genetiske bredde sikres. Der er altså lagt vægt på at frembringe materiale, der repræsenterer en forbedring af kvalitet, sundhed og tilpasningsevne. Fremavlsindsatsen er evalueret i år 2000 - *Fremavl af Skovtræer, Status 2000* (Skov- og Naturstyrelsen 2000).

For landskabsarterne er plantningerne i en vis grad baseret på et usikkert genetisk fundament. Der anvendes en del importeret materiale, hvor tilpasningen til danske forhold er uafprøvet. De danske frøkilder er af forskelligartet karakter. En række danske frøkilder består af forædlet materiale, der er genetisk snævert. En opformering af bestande med formodet dansk oprindelse er påbegyndt. Skov- og Naturstyrelsen, Statsskovenes Planteavlsstation har taget initiativ til en fremavlsindsats for landskabsarterne. Sigtet er gennem brug af den danske genpulje at frembringe sundt og robust plantemateriale, der er lokalitetstilpasset. Der ligger derudover en vigtig beskyttelse af landskabsarternes genpulje gennem en øget anvendelse.

For at medvirke til en bæredygtig brug af plantemateriale igangsatte Skov- og Naturstyrelsen i 1994 et udrednings- og strategiarbejde - *Brug af frøkilder af træer og buske* (Skov- og Naturstyrelsen 1997). I umiddelbar forlængelse heraf er der

gennemført en brugerundersøgelse - *Forbrug af træer og buske i Danmark; en undersøgelse af omfang formål og aktører* (FSL, under trykning).

Resultatet af udredningsarbejdet og brugerundersøgelsen skal anvendes til nærmere at diskutere perspektiverne for en fremadrettet anvendelsesstrategi, der dækker frø- og planteforsyning til den samlede skov- og landskabssektor.

| [Forside](#) | | [Indhold](#) | | [Forrige](#) | | [Næste](#) | | [Top](#) |